

Kryk, Barbara

Working Paper

Realizacja unijnych celow LLL w Polsce

Institute of Economic Research Working Papers, No. 67/2015

Provided in Cooperation with:

Institute of Economic Research (IER), Toruń (Poland)

Suggested Citation: Kryk, Barbara (2015) : Realizacja unijnych celow LLL w Polsce, Institute of Economic Research Working Papers, No. 67/2015, Institute of Economic Research (IER), Toruń

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/219683>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

<https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Institute of Economic Research Working Papers

No. 67/2015

Realizacja unijnych celów LLL w Polsce

Barbara Kryk

The paper submitted to

**VIIIth INTERNATIONAL CONFERENCE ON APPLIED
ECONOMICS
CONTEMPORARY ISSUES IN ECONOMY
under the title
MARKET OR GOVERNMENT?**

Institute of Economic Research and Polish Economic Society Branch
in Toruń

18-19 June 18-19, 2015, Toruń, Poland

Toruń, Poland 2015

© Copyright: Creative Commons Attribution 3.0 License

Barbara Kryk

krykb@wneiz.pl

Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytet Szczeciński
Ul. Mickiewicza 64; 71-101 Szczecin

Realizacja unijnych celów LLL w Polsce

JEL Classification: *I21, I25, J11, J24*

Keywords: *life-wide life-long learning, European Union, Poland*

Abstract: Jednym z warunków koniecznych sukcesu gospodarczego kraju jest edukacja, która w obecnych czasach powinna mieć postać kształcenia przez całe życie i to we wszystkich rolach życiowych (*life-wide lifelong learning* - LLL). Warunek ten jest tak ważny, że znalazł odzwierciedlenie w celach, najpierw *Strategii Lizbońskiej*, a następnie *Strategii Europa 2020* i jej inicjatywach przewodnich. Jak wiadomo, każde państwo członkowskie UE jest zobligowane do realizacji wspólnych celów. Stąd w niniejszym opracowaniu podjęto się oceny realizacji unijnych celów LLL w Polsce. W opracowaniu przedstawiono: istotę LLL, cele edukacyjne obowiązujące w obu wspomnianych strategiach, unijne zalecenia dla Polski w tym obszarze. Na podstawie wybranych wskaźników określono poziom osiągnięć edukacyjnych kraju. W artykule wykorzystano metodę analizy *desk research*, metodę wskaźnikową i metodę dedukcji.

Wprowadzenie

Warunkiem sprostania wielu różnym wyzwaniom gospodarczym i społecznym, m.in. w zakresie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, demografii, rynku pracy czy poziomu i jakości życia w Polsce jest odpowiednia edukacja, która umożliwi zdobycie potrzebnej wiedzy oraz przygotuje ludzi do funkcjonowania w społeczeństwie i na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy. Jest to szczególnie ważne w czasach ogromnego zapotrzebowania na wiedzę i szybkiego tempa jej dezaktualizacji. Z tego powodu nie można już utożsamiać uczenia się tylko z jakimś jednym etapem życia. Należy być przygotowanym do ciągłego podnoszenia kompetencji, nawet po zakończeniu tradycyjnego okresu edukacji formalnej, zatem również w wieku dorosłym i senioralnym. Stąd podkreśla się nie tylko potrzebę uczenia się przez całe życie (*life-long learning*), ale także uczenia się we wszystkich rolach życiowych (*life-wide learning*). Uczenie się nie jest już aktywnością umiejscowioną wyłącznie w środowisku szkolnym/uczelnianym i nakierowuje się je na rozwój powszechnie rozpoznawanych kompetencji. Coraz bardziej docenia się rolę

edukacji pozaformalnej i nieformalnej, które nie prowadzą wprost do zdobycia powszechnie rozpoznawalnych kwalifikacji. Rosnąca rola pozaszkolnych form kształcenia wynika między innymi z ich dużej elastyczności, co umożliwi dostarczanie wiedzy w miejscu i czasie, najbardziej adekwatnych do potrzeb (*Polska 2030*, 2009, s.220-221).

Sytuacja w Polsce ma dwoisty charakter. Z jednej strony jesteśmy krajem swoistego boomu edukacyjnego, w którym pięciokrotnie zwiększyła się liczba studentów wyższych uczelni w ciągu ostatnich 25 lat, współczynnik scholaryzacji grupy wiekowej 19-24 lat osiągnął 48% - jeden z najwyższych poziomów w Europie, a 500 studentów przypadających na 10000 mieszkańców to szósty najwyższy wynik na świecie. Towarzyszył temu wzrost liczby kierunków studiów i uczelni. Niestety za zmianami ilościowymi nie nadążają przekształcenia o charakterze jakościowym, co rzutuje na poziom kompetencji absolwentów. Z drugiej strony mamy do czynienia ze swoistym paradoksem – będąc jednym z najbardziej przedsiębiorczych narodów świata - nie dostrzegamy potrzeby uczenia się przez całe życie. Polskę cechuje jeden z najniższych w UE wskaźników udziału w edukacji nieformalnej i kształcenia dorosłych, co jest zaskakujące, bo premia za edukację w naszym państwie wciąż wzrasta¹. Wynika to z rosnącego wskutek przemian technologicznych zapotrzebowania na osoby wykwalifikowane na rynku pracy w ogóle. Ponadto relatywna produktywność, czyli użyteczne kwalifikacje osób starszych są niższe w krajach postkomunistycznych w porównaniu do krajów Europy Zachodniej m.in. z powodu niedokształcania się po zakończeniu okresu edukacji formalnej.

Tymczasem, „eksperci PAN szacują, że do 2025 r. powstanie 250-300 tys. nowych miejsc pracy w zawodach opartych na wiedzy i będzie to około 45% wszystkich nowych miejsc pracy. Dostęp do nich będzie zarezerwowany dla zorientowanych na stały rozwój kwalifikacji. Dlatego niski odsetek dorosłych Polaków uczestniczących w systemie kształcenia przez całe życie jest niepokojący i stanowi istotną barierę rozwojową dla Polski” (*Polska 2030*, 2009, s. 221). Zwiększenie tego wskaźnika (obok innych wskaźników edukacyjnych) jest istotne zarówno z punktu widzenia realizacji koncepcji LLL (uwzględnionej w *Strategii Lizbońskiej* i *Europa 2020*, bazującej w dużym stopniu na kształceniu dorosłych), jak i gospodarki oraz społeczeństwa. Osiągnięcie pozytywnych efektów w tym zakresie wymaga określonej polityki i działań edukacyjnych. Polska podjęła stosowne kroki by osiągnąć cele edukacyjne wyznaczone najpierw

¹ Według badań CASE z 2008 r. tzw. zwrot z edukacji, czyli przyrost płac wynikających z każdego dodatkowego roku nauki, rósł dla większości grup zawodowych, a największy dotyczył oczywiście wykonawców prac wymagających najwyższych kwalifikacji.

w *Strategii Lizbońskiej*, a następnie w *Strategii Europa 2020*. Część z nich została już zrealizowana, ale nie wszystkie. W powyższym kontekście, biorąc pod uwagę rangę tego zagadnienia, przyjęto jako cel niniejszego opracowania ocenę realizacji unijnych celów LLL w naszym kraju w latach 2000-2013 oraz wskazanie kierunków dalszych działań w tym zakresie.

Metodologia badań

Do realizacji przyjętego celu wykorzystano następujące metody: analizę dokumentów, raportów i literatury dotyczących omawianego obszaru, analizę najważniejszych wskaźników osiągnięć edukacyjnych wyznaczonych przepisami unijnymi oraz krajowymi, a także dedukcji. Dzięki nim było możliwie określenie stopnia wywiązywania się Polski ze zobowiązań w obszarze LLL.

Istota, cele i zasady LLL

W marcu 2002 roku w Barcelonie Rada Europejska zatwierdziła program prac „Edukacja i szkolenie 2010”, którym – w ramach Strategii Lizbońskiej – stworzono ramy europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia, opierając ją na wspólnych celach i wyznaczając jej za główne zadanie pomoc w doskonaleniu krajowych systemów kształcenia i szkolenia dzięki uzupełniającym narzędziom europejskim, uczeniu się od siebie nawzajem i wymianie dobrych wzorców w drodze otwartej metody koordynacji (*Konkluzje Rady...*, 2009). Przyjęto wówczas, że kształcenie przez całe życie (LLL) obejmuje rozwój indywidualny i rozwój cech społecznych we wszystkich formach i wszystkich kontekstach, w systemie formalnym, pozaformalnym i nieformalnym tj. w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego, uczelniach i placówkach kształcenia dorosłych oraz w ramach kształcenia incydentalnego, czyli w domu, pracy i w społeczności. W kształceniu tym podkreśla się potrzebę przygotowania i zachęcania wszystkich dzieci do nauki od najwcześniejszych lat życia aż do jego końca. Jednocześnie zwraca się uwagę na konieczność ukierunkowania działań w sposób, umożliwiający kształcenie się w różnych formach wszystkim osobom dorosłym, pracującym i bezrobotnym, które muszą się przekwalifikować lub podnieść swoje kwalifikacje (Pluta-Olearnik, 2005, s. 56-57).

Do głównych celów LLL zaliczono: ułatwienie swobodnego przepływu osób uczących się i pracujących, umożliwienie podnoszenia i przenoszenia

kwalifikacji, promowanie kreatywności i innowacyjności, przyczynianie się do wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Cele te są wciąż aktualne.

LLL opiera się na następujących zasadach:

- 1) szerokie podejście do uczenia się - polega na docenianiu jego różnych form (formalnego, pozaformalnego i nieformalnego) i możliwościach łączenia wszystkich, co przynosi najlepsze efekty;
- 2) docenianie uczenia się na każdym etapie życia – dostosowanie się do ciągłych przemian gospodarczych, społecznych i technologicznych wymaga podejmowania działań, które umożliwią kontynuowanie kariery edukacyjnej i zawodowej w miarę szybko i na wszystkich etapach życia;
- 3) uczenie się dotyczy wszystkich – niezależnie od istniejących podziałów, a zwłaszcza osób, które dotychczas nie były w centrum zainteresowania tradycyjnej polityki edukacyjnej, tj. osób pracujących, nieaktywnych zawodowo, seniorów, a także małych dzieci przed rozpoczęciem nauki w szkole;
- 4) partnerstwo na rzecz LLL – uznanie, że uczenie się dotyczy wszystkich i wymaga partnerskiej współpracy wielu różnych podmiotów (administracji publicznej wszystkich szczebli, instytucji edukacyjnych, pracodawców, pracobiorców, organizacji obywatelskich);
- 5) otwarte podejście do kwalifikacji² – polega na uznawaniu wartości kwalifikacji jako takiej, niezależnie od miejsca, sposobu i czasu uczenia się; opiera się na opisie i porównywaniu kwalifikacji jako efektów uczenia się, tj. niezależnie od kontekstu ich powstania;
- 6) postawienie osoby w centrum polityki LLL – osoba ucząca się jest głównym punktem odniesienia w tej polityce, co oznacza, że kształcenie i szkolenie powinno być dostosowane do indywidualnych potrzeb tej osoby. Skuteczność tej polityki powinno się mierzyć nie tylko wskaźnikami dotyczącymi instytucji i systemów, ale przede wszystkim dotyczącymi osiągnięć osób;
- 7) efektywne inwestowanie w uczenie się – w kontekście polityki nastawionej na osobę uczącą się, zwłaszcza dorosłą, niezbędne jest przeorientowanie modeli finansowania zadań kształcenia i szkolenia z instytucji i usług w tym zakresie na potrzeby tych osób (*Perspektywa...*, 2013).

Wdrażanie wymienionych zasad uznano za najważniejszy cel strategiczny współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia aż do 2020 roku. Z kolei jako jedno z najważniejszych narzędzi służących

² Jest to główna zasada europejskiej współpracy w zakresie kwalifikacji (Europejskich Ram Kwalifikacji).

ich realizacji rekomendowano europejskie ramy kwalifikacji, które mają zapewnić większą czytelność i porównywalność kwalifikacji zdobywanych w różnych sektorach i państwach UE (*Zalecenie ...*, 2008). Polska podejmuje określone działania w tym zakresie o czym świadczą osiągnięcia przedstawione w dalszej części opracowania.

Realizacja celów edukacyjnych Strategii Lizbońskiej

W *Strategii Lizbońskiej* edukacja nie była wyodrębniona w ramach sześciu podstawowych obszarów jej monitorowania³. Jednakże przypisano jej dużą rolę w realizacji jej głównych priorytetów, tj. wzrostu, zatrudnienia i innowacyjności. Potwierdzeniem tego jest to, że wśród wskaźników strukturalnych – siedem dotyczyło edukacji. Z tego sześciu określono liczbowe europejskie poziomy odniesienia do osiągnięcia w 2010 roku (tabela 1), zaś siódmemu – poziom wydatków publicznych na edukację – nie przypisano konkretnej wartości liczbowej, tylko zalecano jego zwiększenie.

Tabela 1. Realizacja unijnych celów edukacyjnych przez Polskę na tle UE w 2010r.

Lp.	Wskaźniki rozwoju edukacji w UE wraz z poziomami odniesienia na rok 2010	Cel w UE do 2010 r.	Osiągnięcia w UE	Osiągnięcia Polski
1	Odsetek młodzieży z niskimi osiągnięciami w czytaniu (według badania PISA)	Obniżenie tego odsetka o co najmniej 20%	-17,0% cel nieosiągnięty	-35,3% cel osiągnięty
2	Odsetek młodzieży niekontynuującej nauki, tj. osób w wieku 18-24 lat z wykształceniem co najwyżej na	Obniżenie tego odsetka do najwyżej 10%	14,1% cel nieosiągnięty	5,4% cel osiągnięty

³ Do głównych obszarów monitorowania zaliczono: I. Ogólną sytuację makroekonomiczną II. Zatrudnienie, III. Innowacyjność i badania naukowe, IV. Reformy ekonomiczne, V. Spójność społeczną, VI. Środowisko naturalne.

	poziomie gimnazjum, które nie uczestniczą w kształceniu lub szkoleniu			
3	Odsetek osób w wieku 20-24 lat z wykształceniem co najmniej na poziomie średnim lub zasadniczym	Zwiększenie tego odsetka do co najmniej 85%	79,0% cel nieosiągnięty	91,1% cel osiągnięty
4	Liczba absolwentów kierunków matematycznych, nauk przyrodniczych i technicznych	Zwiększenie tej liczby o co najmniej 15%	+43,4% cel osiągnięty	+150,0% cel osiągnięty
5	Liczba osób w wieku 25-64 lat uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu (w okresie 4 tygodni przed badaniem)	Zwiększenie tej liczby do co najmniej 12,5%	9,1% cel nieosiągnięty	5,3% cel nieosiągnięty
6	Odsetek dzieci od 4 roku życia do wieku obowiązku szkolnego uczestniczące we wczesnej edukacji	co najmniej 90,0%	92,4% cel osiągnięty	69,2[2009/2010] cel nieosiągnięty

Source: opracowanie na podstawie *Perspektywa uczenia się przez całe życie* (2013, p. 10), *Oświata i wychowanie* (2010), Eurostat .

Analizując dane w tabeli 1 można zauważyć, że Polska zrealizowała cztery pierwsze spośród sześciu celów edukacyjnych *Strategii Lizbońskiej* (zresztą jako jedno z niewielu państw UE osiągnęła wyznaczone wartości benchmarków). W tych czterech przypadkach wskaźniki polskich osiągnięć były przeciętnie około 2 razy wyższe od średniej ich wartości dla UE. Zauważyć należy, iż te wskaźniki odnoszą się do tradycyjnego okresu kształcenia w szkołach i uczelniach, obejmującego osoby do 24 roku życia.

Ponadto na ich podstawie można stwierdzić, że:

- w badanym okresie w Polsce nastąpił znaczny wzrost osiągnięć 15-latków w zakresie kompetencji czytania⁴;
- posiadamy jeden z najniższych wskaźników młodzieży niekontynuującej nauki po gimnazjum i jeden z najwyższych wskaźników upowszechnienia wykształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym wśród osób w wieku 18-24 lat;
- liczba absolwentów uczelni wyższych kierunków matematycznych, nauk przyrodniczych i technicznych zwiększyła się kilkukrotnie, jednocześnie w tym okresie wystąpił największy w UE wzrost liczby osób z wykształceniem wyższym w wieku 30-34 lat (o 213%).

Nieosiągnięte zostały cele piąty i szósty. W ich przypadku wartości krajowych wskaźników były przeciętnie około 1,5 raza niższe od średniej unijnej. Wskaźnik liczby osób w wieku 25-64 lat uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu należał do jednych z najniższych w UE, podobnie jak wskaźnik dzieci objętych edukacją przedszkolną. Nie jest to korzystne z punktu widzenia LLL.

Monitorowano również poziom wydatków publicznych na edukację (por. Sulmicka, 2014). Wskaźnik ten, mimo zaleceń, wzrósł nieznacznie: w Polsce z 4,89% PKB w 2000 r. do 5,47% w 2005 r., by obniżyć się do 5,17% w 2010 r., podczas gdy w skali UE z 4,88% PKB w 2000 r. do 5,25% w 2010 r. Tak niewielki wzrost wydatków na edukację, przy jednoczesnym znacznym zwiększeniu liczby uczniów i studentów skutkowało, zwłaszcza na wyższym poziomie nauczania, obniżeniem jakości edukacji.

Podsumowując, w latach 2000-2010 Polska osiągnęła znaczne postępy w realizacji celów edukacyjnych w kontekście LLL, ale wciąż niezbędne są dalsze działania w tym zakresie. Z tego względu Komisja Europejska ustaliła zalecenia do realizacji zbieżne z kolejną strategią europejską, które zaprezentowano w kolejnej części opracowania.

Wywiązywanie się Polski ze zobowiązań edukacyjnych Strategii Europa 2020

Na podstawie osiągnięć w realizacji celów edukacyjnych przyjętych w *Strategii Lizbońskiej* Rada Europejska sformułowała konkluzje dotyczące dalszego postępowania w tym obszarze, odnoszące się do *Strategii Europa 2020* i wszystkich państw członkowskich UE (*Konkluzje Rady...*, 2009).

⁴ Polska jest jedynym krajem OECD, w którym w ciągu ostatniej dekady nastąpił postęp z poziomu osiągnięć istotnie poniżej średniej OECD do poziomu znacznie powyżej średniej.

Stwierdzono, że uczenie się przez całe życie należy uznać za kluczową zasadę leżącą u podstaw całych ram współpracy. Ramy współpracy natomiast należy nakierować na cztery cele strategiczne: 1) realizację koncepcji uczenia się przez całe życie i mobilności; 2) poprawę jakości i skuteczności kształcenia i szkolenia; 3) promowanie równości, spójności społecznej i aktywności obywatelskiej; 4) zwiększanie kreatywności i innowacyjności, w tym przedsiębiorczości, na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia. Istotną pomocą w kształtowaniu polityki opartej na uzyskanych danych, a zatem sprawdzaniu postępów w realizacji wyznaczonych celów, jest ich okresowe monitorowanie. Dla tych potrzeb przyjęto dwie grupy wskaźników. Jedną grupą to wskaźniki z poziomami referencyjnymi wyznaczającymi średni europejski wynik, który powinien być osiągnięty w latach 2010–2020 (tabela 2). Poziomy odniesienia oparto częściowo na wcześniejszych ustaleniach zawartych w *Strategii Lizbońskiej* z pewnymi uzupełnieniami i modyfikacjami. Drugą grupą obejmuje wskaźniki bez obowiązkowych poziomów odniesienia, ale z ustalonym poziomem startowym (tabela 3). Niezależnie od rodzaju wskaźników, pomogą one zmierzyć na szczeblu europejskim ogólne postępy i zaprezentować osiągnięcia. Jednocześnie członkowie UE, biorąc pod uwagę cele wspólne, mieli możliwość ustalenia krajowych pułapów odniesienia rozwoju edukacji odpowiednio do własnych możliwości i uwarunkowań. Polska skorzystała z tej możliwości i przyjęła nieco inne poziomy odniesienia niż europejskie. W trzech przypadkach na pięć są one ambitniejsze niż unijne (dotyczy to wskaźników 2, 3, 4 – tabela 2).

Tabela 2. Wskaźniki do monitorowania realizacji celów z wyznaczonymi poziomami odniesienia na rok 2020 oraz ich poziom w 2013 r.

Lp.	Wskaźniki rozwoju edukacji w UE wraz z poziomami odniesienia na rok 2020	Poziomy odniesienia		Poziom startowy w Polsce – dostępne dane z lat 2009-2011	Osiągnięcia Polski w 2013 r.
		europejskie	krajowe		
1	Odsetek dzieci od 4 roku życia do wieku obowiązku szkolnego uczestniczące we wczesnej	co najmniej 95,0%	co najmniej 90,0%	71,8% [2010]	79% Trend pozytywny

	edukacji				
2	Odsetek młodzieży z niskimi osiągnięciami w: czytaniu matematyce naukach przyrodniczych (według badania OECD/PISA)	poniżej 15,0%	11,0% 16,0% 10,0%	15,0% 20,5% 13,1% [2009]	10,6% 14,4% 9,0% Osiągnięty cel krajowy i unijny
3	Odsetek młodzieży niekontynuującej nauki	poniżej 10,0%	4,5%	5,6% [2011]	5,6% Osiągnięty cel unijny
4	Odsetek osób w wieku 30-34 lat z wykształceniem wyższym lub równoważnym	co najmniej 40,0%	45,0%	36,9% [2011]	40,5% Osiągnięty cel unijny
5	Odsetek osób w wieku 25-64 lat uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu (w okresie 4 tygodni przed badaniem)	co najmniej 15,0%	co najmniej 10,0%	4,5% [2011]	4,3% Zmiany niewystarczające

Source: opracowanie własne na podstawie *Perspektywa uczenia się przez całe życie* (2013, p. 46), *kluczowe dane dotyczące ...*(2014), *Program Międzynarodowy Oceny Umiejętności Unia-OECD/PISA ...*(2012), *Plan realizacji gwarancji...* (2014), *Polska 1989-2014* (2014).

Analizując dane w tabeli 2 można zauważyć, że już w 2013 r. Polska osiągnęła unijne poziomy referencyjne trzech spośród pięciu wskaźników monitorowanych - 2, 3 i 4. W przypadku wskaźnika 2 – odsetka młodzieży z niskimi osiągnięciami młodzieży w czytaniu, matematyce i naukach przyrodniczych – zrealizowano już nawet cel krajowy. Przy wskaźnikach 3 i 4 również istnieje duża szansa na jego zrealizowanie. W odniesieniu do wskaźnika 1 – odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną – obserwujemy tendencję wzrostową. Jeżeli zostanie utrzymane średnioroczne tempo zwiększania tego wskaźnika, które wynosiło 2,4%, to cel zostanie osiągnięty. Natomiast w przypadku wskaźnika 5 –

uczestniczenia osób dorosłych w wieku 25-64 lat w kształceniu i szkoleniu – wyniki są niezadowolające. Bez zintensyfikowania działań wspomagających uczenie się tej grupy wiekowej, założone cele mogą nadal pozostać w sferze planów.

Uzupełnieniem powyższej analizy jest badanie wskaźników monitorujących cele edukacyjne bez poziomów odniesienia (tabela 3). Niestety ze względu na stosunkową nowość części tych wskaźników (w sensie statystycznym) oraz krótki okres badawczy w stosunku do poziomu startowego dane są niekompletne, co ogranicza wnioskowanie. Można jedynie powiedzieć, że w 2013 r. zaobserwowano pozytywne zmiany w zakresie poziomu osiągnięć młodzieży w czytaniu, matematyce i naukach przyrodniczych (co wskazuje na polepszenie jakości nauczania) oraz zwiększenie wskaźnika aktywności zawodowej osób w wieku 50-64 lat (to może być związane z m.in. wzrostem skuteczności służb zatrudnienia, polepszeniem sytuacji gospodarczej czy doksztalceniem tej grupy wiekowej rzutującym na dostosowanie do potrzeb pracodawców). Negatywne zmiany natomiast dotyczyły stopy bezrobocia absolwentów i wskaźnika NEET – oba się zwiększyły, co jest niekorzystne.

Tabela 3. Wskaźniki do monitorowania realizacji celów (bez wyznaczonych poziomów odniesienia) oraz ich poziom w 2013 r.

Lp.	Nazwa wskaźnika	Poziom startowy – dane z lat 2009-2012	Stan w 2013 r.
1	Poziom umiejętności podstawowych dzieci pod koniec edukacji wczesnoszkolnej (biegłość czytania wg badania IEA/PIRLS)	526 pkt. [2011]	Kolejne badanie w 2016 r.
2	Poziom osiągnięć młodzieży w: czytaniu, matematyce, naukach przyrodniczych (wg badania OECD/PISA)	500 pkt. [2009] 495 pkt. 508 pkt.	518 pkt. 518 pkt. 526 pkt [2012, badania co kilka lat]
3	Mobilność studentów: (1) Studenci z Polski studiujący w innych państwach UE, EEA lub kandydujących do UE (2) Studenci w Polsce z	1,6% [2011] 0,3%	-

	innych państw UE, EEA lub kandydujących do UE			
4	Stopa bezrobocia absolwentów	31,8% [III kw. 2012]	32,3% [III kw. 2013]	
5	Osoby w wieku 25-29 lat niepracujące i nieuczestniczące w kształceniu i szkoleniu – wskaźnik NEET	21,5% [2011]	22,1% [2012/2013]	
6	Współczynnik aktywności zawodowej osób: (1) Poniżej 25 roku życia (2) W wieku 50-64 lat	33,8% [III kw. 2012] 54,2%	- 56,1%	
7	Poziom kompetencji kluczowych dorosłych: rozumienie tekstu, rozumowanie matematyczne (wg badania OECD/PIAAC)	Realizowane od 2011 r., pierwsze wyniki w 2013 r.	wieku 16-65 lat:	W wieku 16-29
			267 pkt. 260 pkt	281 pkt. 269 pkt
8	Liczba kwalifikacji ujętych w Krajowych Ramach Kwalifikacji	KRK były w fazie projektowej, część nadal jest w fazie opracowania	Część KRK wdrożono	
9	Poziom zatrudnienia w sektorach technologii i intensywnego stosowania wiedzy	2,7% [2011]	-	

Source: opracowanie własne na podstawie *Perspektywa ...* (2013, p. 46), *Informacja na temat wyników...* (2014), *Monitoring rynku pracy...* (2014), Wnuk, Teisseyre (2014).

Obok wymienionych dwóch grup wskaźników pomiaru realizacji celów edukacyjnych, Komisja Europejska sprawdza również wywiązywanie się kraju z zaleceń w tym zakresie, sformułowanych przez Radę Europejską na podstawie *Krajowego Programu Reform (Zaleceniu Rady...*, 2012). Z tabeli 4, przedstawiającej stan ich realizacji, wynika iż wykonano większość najważniejszych prac będących podstawą do polepszania osiągnięć w zakresie wdrażania LLL.

Tabela 4. Realizacja zaleceń Rady UE w kontekście celów strategicznych

Część zalecenia – Lepsze dopasowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy i podniesienie jakości nauczania w kontekście LLL			
Główne cele i znaczenie dla realizacji zalecenia	Opis działania	Instrumenty prawne/administracyjne	Realizacja
Lepsze dopasowanie systemu kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy	W ramach reformy szkolnictwa zawodowego: <ul style="list-style-type: none"> - wprowadzono nową klasyfikację zawodów szkolnictwa zawodowego, uwzględniającą 252 kwalifikacje potwierdzone egzaminem; - zmieniono konstrukcję podstawy programowej kształcenia w zawodach; w zasadniczej szkole zawodowej położono nacisk na kształcenie praktyczne (60% czasu kształcenia). 	Ustawa z dn. 19.08.2011r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011, nr 205, poz. 1206); akty wykonawcze do ustawy	Opracowano i przyjęto wymienioną ustawę oraz rozpoczęto kształcenie zgodnie z nowymi zasadami 1.09.2012 r.
Utworzenie ram strategicznych wytyczających kierunki polityki uczenia się przez całe życie	Przyjęcie dokumentu strategicznego wytyczającego kierunki polityki uczenia się przez całe życie, w tym lepszego dostosowania krajowego systemu kwalifikacji do potrzeb rynku pracy. Polityka ma ułatwić wszystkim uczącym się możliwości podnoszenia	Dokument „Perspektywa uczenia się przez całe życie”	Dokument strategiczny opracowano; został przyjęty przez Radę Ministrów 10.09.2013 r.

	<p>kompetencji oraz zdobywania i potwierdzenia kwalifikacji zgodnie z ich potrzebami. Powinna obejmować całość uczenia się we wszystkich aspektach (formalnym i nieformalnym), na wszystkich etapach życia oraz wszystkich poziomach kompetencji i kwalifikacji.</p>		
<p>Promowanie praktycznej współpracy przedsiębiorców z placówkami kształcącymi potencjalnych pracowników z uczelniami oraz szkołami zawodowymi</p>	<p>W ramach projektu „Biznes dla edukacji” przewidziano kampanię informacyjno-promocyjną na rzecz włączenia się w organizację edukacji formalnej. Jej celem jest uświadomienie kadrze zarządzającej konieczności myślenia o zasobach ludzkich w przedsiębiorstwie w dłuższej perspektywie.</p>	<p>Projekt „Biznes dla edukacji” w ramach projektu systemowego PARP (Poddziałanie 2.1.3 PO KL)</p>	<p>Projekt realizowany w latach 2012-2014 obejmował 11 Programów Edukacyjnych oraz 14 seminariów regionalnych</p>
<p>Lepsze dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy</p>	<p>Wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego oraz opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania KRK oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia przez całe życie, w efekcie</p>	<p>Ustawa z dn. 18.03.2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011, nr 84, poz.</p>	<p>Opracowano i przyjęto wymienioną ustawę oraz rozpoczęto kształcenie zgodnie z nowymi zasadami w szkolnictwie wyższym w roku akademickim 2012/2013.</p>

	<p>którego zostanie wypracowany ostateczny model Polskiej Ramy Kwalifikacji.</p>	<p>445); Projekt systemowy pt. „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia przez całe życie”</p>	<p>Trwa projekt <i>Budowa krajowego systemu kwalifikacji – pilotażowe wdrożenie krajowego systemu kwalifikacji oraz kampania informacyjna dotycząca jego funkcjonowania</i>, który jest kontynuacją działań w zakresie modernizacji Krajowego Systemu Kwalifikacji. Najważniejszymi i rezultatami dotychczasowych prac są: Polska Rama Kwalifikacji oraz przyjęty przez rząd w lipcu 2013 roku <i>Raport referencyjny – Odniesienie Polskiej Ramy Kwalifikacji na rzecz uczenia się przez całe życie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji</i>.</p>
--	--	--	---

Source: opracowanie własne na podstawie *Zalecenie Rady...* (2012), *Krajowy Program Reform/Europa 2020. Aktualizacja 2013/2014* (2013), *Budowa krajowego systemu kwalifikacji* (2015).

Wnioski

Na podstawie przeprowadzonych badań można sformułować następujące wnioski:

1. Polska stosunkowo dobrze wywiązuje się z realizacji celów LLL o czym świadczy fakt, że osiągnęła wartości referencyjne 2/3 ogółu wskaźników przyjętych do monitorowania obu analizowanych strategii oraz spełnia zalecenia unijne w tym zakresie. Osiągnięte postępy edukacyjne są w większości związane z formalnym okresem edukacji.
2. 1/3 celów unijnych nie jest zrealizowana. Istnieją problemy z osiągnięciem wskaźników związanych z edukacją pozaformalną i nieformalną osób dorosłych (niskie są wskaźniki ich kształcenia i szkolenia, aktywności zawodowej, poziom zatrudnienia w sektorach technologii i intensywnego stosowania wiedzy, wysoki wskaźnik NEET i stopa bezrobocia absolwentów). Obie formy edukacji są bardzo istotne z punktu widzenia LLL.

Biorąc powyższe pod uwagę można powiedzieć, że m.in.:

- Potrzebne jest szybkie dokończenie prac związanych z wdrażaniem krajowych ram kwalifikacji, powiązanych z europejskimi ramami kwalifikacji; by stworzyć elastyczniejsze ścieżki edukacyjne, w tym usprawnić przechodzenie do innych sektorów kształcenia i szkolenia; zapewnić większą otwartość na uczenie się pozaformalne i nieformalne oraz zwiększyć przejrzystość i uznawanie efektów uczenia się.
- Potrzeba dalszych starań, by promować uczenie się dorosłych, podnieść jakość systemów poradnictwa i ogólnie uatrakcyjnić uczenie się, m.in. dzięki wypracowaniu jego nowych form i wykorzystaniu nowych technik nauczania i uczenia się.
- Konieczne jest utrzymanie tempa obejmowania opieką przedszkolną dzieci w wieku 4-6 lat oraz do lat 3.
- W zakresie szkolnictwa wyższego niezbędne jest wzmocnienie powiązań pomiędzy uniwersytetami a biznesem oraz zwiększenie elastyczności oferowanych kursów w celu lepszego dostosowania kwalifikacji absolwentów do zmieniających się potrzeb rynku pracy, a także poprawa przydatności i jakości kształcenia, ze szczególnym uwzględnieniem prywatnych instytucji szkolnictwa wyższego.

Bibliografia (Cambia, 10 pt, bold, centered)

- Budowa krajowego systemu kwalifikacji*, Retrieved from <http://wup-krakow.pl/projekty-wup/budowa-krajowego-systemu-kwalifikacji.pdf> (1.03.2015).
- Informacja na temat wyników międzynarodowych badań edukacyjnych, w których Polska bierze udział w ramach współpracy z Organizacją Współpracy Gospodarczej i rozwoju (OECD) oraz z Międzynarodowym Stowarzyszeniem Oceny Osiągnięć Edukacyjnych (2014)*, Warszawa, Retrieved from http://www.solidarnosc.org.pl/oswiata/attachments/2034_Inf_MEN.pdf (1.03.2015).
- Kluczowe dane dotyczące wczesnej edukacji i opieki w Europie (2014). Raport Euridice i Eurostatu, Komisja Europejska*, Retrieved from http://www.euridice.org/wp-content/uploads/2015/01/PL_KD_ECEC1.pdf (7.03.2015).
- Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET2020”) (2009)*, Dz.Urz. UE 2009/C 119/02.
- Krajowy Program Reform/Europa 2020. Aktualizacja 2013/2014 (2013)*, Rada Ministrów. *Monitoring rynku pracy*.
- Kwartalna informacja o aktywności ekonomicznej ludności (2014)*, Warszawa: GUS.
- Oświata i wychowanie (2010)*, Warszawa: GUS.
- Perspektywa uczenia się przez całe życie (2013). Załącznik do uchwały nr 160/2013 Rady Ministrów*. Warszawa.
- Plan realizacji gwarancji dla młodzieży w Polsce (2014)*. Warszawa. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju.
- Pluta-Olearnik M. (2005), Koncepcja Life Long Learning - wyzwanie dla kształcenia na poziomie wyższym*, w: T. Gołębiowski, M. Dąbrowski, B. Mierzejewski (red.), *Uczelnia oparta na wiedzy. Organizacja procesu dydaktycznego oraz zarządzanie wiedzą w ekonomicznym szkolnictwie wyższym*. Warszawa: Materiały z ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej 23.06.2005 r. w AE we Wrocławiu.
- Polska 1989-2014 (2014)*. Retrieved from http://www.gus.pl/gus_konferencja_po (1.03.2015).
- Polska 2030. Wyzwania rozwojowe (2009)*, Warszawa: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.
- Program Międzynarodowy Oceny Umiejętności Unia-OECD/PISA. (2012), Programme for International Student Assessment. Wyniki badania 2012 w Polsce*, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Retrieved from http://www.ifispan.waw.pl/pliki/wyniki_pisa.pdf (7.03.2015).
- Sulmicka M. (2014), Cele edukacyjne Strategii Europa 2020 a Polska*, w: J. Stacewicz (red.), *Prace i Materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego SGH*, nr 94.
- Wnuk M., Teisseyre P. (2014). Wykształceni – niepotrzebni: młodzi na rynku pracy*. Retrieved from

http://www.mojapolis.pl/articles/o_jakosci_zycia/articles_wyksztaleni_niepotrzebni (20.02.2015).

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008), Dz.Urz. UE C 111 z 6.05.2008.

Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2012 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012–2015 (2012), Bruksela, dnia 30.5.2012 r. COM(2012) 323 final.